

VNÚTORNÁ SMERNICA RIADITEĽA ŠKOLY 1/2023 K PREVENCIÍ VÝSKYTU RIZIKOVÉHO SPRÁVANIA NA ŠKOLE A PODPORE FYZICKÉHO A DUŠEVNÉHO ZDRAVIA

ZÁKLADNÁ ŠKOLA BYSTRICKÁ CESTA 14, RUŽOMBEROK

Vydaná v súlade s usmernením MŠ SR k poskytovaniu podporných opatrení školou a školským zariadením č. 2023/13892:1-C1661 z 25. augusta 2023, s Katalógom podporných opatrení č. 2023/13957:1-C1661 s platnosťou od 1. septembra 2023 a §130 až §133 Školského zákona č. 245/2008 Z.z. a v súlade s Smernica č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach

Prevenciu možno rozdeliť nasledovne:

- **univerzálna prevencia**, ktorá je zameraná na bežnú populáciu;
- **selektívna prevencia**, ktorá je zameraná na detí/žiacov so zvýšenými nárokmi na podporu;
- **indikovaná prevencia**, ktorá je zameraná na predchádzanie sekundárnych porúch a komplikácií u rizikových detí/žiacov.

Cieľová skupina sú všetci žiaci školy a školského zariadenia. Podľa § 145a ods. 2 písm. t školského zákona daný druh prevencie (podporného opatrenia) zabezpečuje škola (ŠPT, odborný zamestnanec, pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec CPP) a to formou:

- **individuálnou** (rozhovor, konzultácia, individuálna práca odborného zamestnanca so žiakom)
- **skupinovou** (prednáška, beseda, inscenačné metódy, diskusia)
- **hromadnou** (školský rozhlas, školská televízia, školský časopis)

Preventívne činnosti vychádzajú zo Štandardov odborných činností – Prevencia rizikového správania (VÚDPaP, 2022).

Prevencia šikanovania (fyzického, psychického, zmiešaného a kyberšikanovania)

V súlade s: Smernica č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach

„Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách!“

Charakteristika šikanovania

Na účel tejto smernice sa šikanovaním rozumie

- správanie žiaka, ktorého úmyslom je ublíženie, ohrozenie alebo zastrašovanie iného žiaka alebo
- úmyselný spravidla opakovaný útok voči žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z rôznych dôvodov nevedia alebo nemôžu účinne brániť.

Podstatou šikanovania je najmä

- úmysel ublížiť druhému fyzicky alebo psychicky,
- agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- prevaha agresora alebo skupiny agresorov nad obeťou.

Šikanovanie sa môže prejavíť

- v priamej forme, najmä fyzickými útokmi, urážaním, nadávkami, posmechom, zosmiešnením, príkazmi agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť, odcudzením vecí, vyhrážaním, zastrašovaním, vydieraním, zneužitím osobných údajov, fotografií, šírením nepravdivých informácií alebo kyberšikanovaním alebo
- v nepriamej forme, najmä prehliadaním, ignorovaním, zámerným vyčleňovaním z kolektívu alebo nedobrovoľným vystavovaním agresívnym situáciám.

Kyberšikanovaním je priama forma šikanovania, pri ktorej ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií (najmä telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí) na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastrašovanie, pričom sa často vyskytuje v spojení s inými formami šikanovania.

Kyberšikanovanie má najčastejšie tieto znaky

- sociálna prevaha alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha,
- agresor vystupuje často anonymne,
- útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť,
- agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť na útok s ohľadom na anonymitu a odstup, ktoré informačno-komunikačné technológie umožňujú,
- útoky sa šíria prostredníctvom internetu podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi,
- útoky sú prístupné veľkému množstvu osôb,
- agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,
- útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase,
- obeť nemusí o napadnutí dlhšiu dobu vedieť,
- obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora,
- zverejnené informácie, fotografie a audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu.

Šikanovanie môže naplňať skutkovú podstatu trestného činu alebo priestupku.

Žiak, ktorý je agresorom, môže byť trestne stíhaný najmä za trestný čin

- ublíženia na zdraví,
- obmedzovania osobnej slobody,
- lúpeže,
- vydierania,
- hrubého nátlaku,
- nátlaku,
- porušovania domovej slobody,
- sexuálneho násillia,
- sexuálneho zneužívania,
- krádeže,
- neoprávneného užívania cudzej veci,
- poškodzovania cudzej veci,
- nebezpečného vyhrážania sa,
- nebezpečného prenasledovania,
- výroby detskej pornografie,
- rozširovania detskej pornografie,
- prechovávanlia detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení,
- ohovárania.

Šikanovanie môže naplňať skutkovú podstatu priestupku proti občianskemu spolunažívaniu alebo priestupku proti majetku.

Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka a žiak zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne.

Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec, ktorému je známy prípad šikanovania a neprijme žiadne opatrenie, môže byť stíhaný najmä za trestný čin

- neprekazenia trestného činu,
- neoznámennia trestného činu alebo
- ublížennia na zdraví.

Metódy riešenia šikanovania:

- Riaditeľ školy alebo ním poverená osoba zostavuje tím zamestnancov školy (školský podporný tím, ďalej len ŠPT), ktorý navrhuje a zabezpečuje odborný postup pri riešení šikanovania

Riešenie šikanovania členmi ŠPT v spolupráci s vedením školy:

- zaistenie bezodkladnej pomoci obetiam a ochranu detí
- preveruje šikanovanie bezodkladne v čase, keď agresor nie je ešte dohodnutý na spoločnej výpovedi s obeťou, svedkami alebo inými osobami, ktoré na šikanovanie upozornili,
- zabezpečenie toho, aby obeť nebola konfrontovaná s agresorom
- rozhovor s deťmi, ktoré na šikanovanie upozornili, rozhovor s obeťou, s agresormi,
- nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami - nikdy nekonfrontovať obeť a agresorov,
- uchováva dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie v spolupráci s koordinátorom informatizácie alebo externým expertom
- kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov,
- kontaktovanie miestnej CPP, SCPP
- využitie anonymnej dotazníkovej metódy
- vedenie písomných záznamov o riešení jednotlivých prípadov šikanovania
- pri rozhovoroch prítomnosť najmenej dvoch pedagogických zamestnancov alebo odborných zamestnancov
- ohlasuje príslušným útvarom Policajného zboru podozrenie na spáchanie priestupku alebo trestného činu
- skupinové aktivity v triedach – školský psychológ

Opatrenia na riešenie šikanovania

- Opatrenia na riešenie šikanovania pre obeť a jej zákonných zástupcov
 - odporúčanie vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť,
 - zabezpečenie skupinového intervenčného programu v spolupráci s centrom,
 - zaistenie bezpečia obeť
- Opatrenia na riešenie šikanovania pre agresora a jeho zákonných zástupcov
 - odporúčanie zákonným zástupcom agresora vyhľadať odbornú starostlivosť centra
 - preloženie agresora do inej triedy alebo do inej výchovnej skupiny, ak je agresor schopný stále ohrozovať svoje okolie
 - uloženie opatrenia vo výchove podľa § 58 ods. 2 a 3 zákona

§ 58 Opatrenia vo výchove (zákon č. 245/2008 Z. z.)

(1) Za vzorné správanie, za vzorné plnenie povinností alebo za statočný čin možno žiakovi udeliť pochvalu alebo iné ocenenie.

(2) Ak sa žiak previní proti školskému poriadku, možno mu uložiť napomenutie alebo pokarhanie od triedneho učiteľa, majstra odbornej výchovy, pokarhanie od riaditeľa, podmienené vylúčenie alebo vylúčenie.

(3) Ak žiak svojím správaním a agresivitou ohrozuje bezpečnosť a zdravie ostatných žiakov, ostatných účastníkov výchovy a vzdelávania alebo naruša výchovu a vzdelávanie do takej miery, že znemožňuje ostatným účastníkom výchovy a vzdelávania vzdelávanie, riaditeľ školy alebo školského zariadenia, okrem špeciálnych výchovných zariadení, môže použiť ochranné opatrenie, ktorým je okamžité vylúčenie žiaka z výchovy a vzdelávania, umiestnením žiaka do samostatnej miestnosti za prítomnosti pedagogického zamestnanca alebo člena školského podporného tímu. Riaditeľ školy alebo riaditeľ školského zariadenia bezodkladne privolá

a) zákonného zástupcu,

b) zdravotnú pomoc,⁴⁵⁾

c) Policajný zbor⁴⁶⁾ alebo

d) odborného zamestnanca zariadenia poradenstva a prevencie.

(4) Ochranné opatrenie slúži na upokojenie žiaka. O dôvodoch a priebehu ochranného opatrenia vyhotoví riaditeľ školy alebo školského zariadenia písomný záznam.

- intervenčné aktivity v triedach poskytované školským psychológom v spolupráci s CPP, S CPP,

RK Prerod

Spolupráca školy s orgánmi činnými v trestnom konaní a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

Riaditeľ školy je povinný oznámiť orgánom činným v trestnom konaní podozrenie, že žiak sa dopustil

- šikanovania,
- spáchania trestného činu uvedeného v čl. 2 ods. 7 alebo opakovane páchal priestupky uvedené v čl. 2 ods. 8 v súvislosti so šikanovaním.

Riaditeľ školy je povinný orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately oznámiť

- podozrenie podľa odseku 1,
- skutočnosti, ktoré ohrozujú obeť, agresora alebo svedkov

Spolupráca so zákonnými zástupcami

Pri podozrení na šikanovanie žiaka spolupracujú riaditeľ školy, členovia ŠPT, ďalší pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci s rodinou obete a s rodinou agresora.

Pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci dbajú pri rozhovore so zákonným zástupcom obete, agresora alebo svedka najmä na zachovanie dôvernosti informácií.

O úkonoch podľa tohto článku osoba poverená riaditeľom školy vyhotovuje zápis, z ktorého po jednom vyhotovení poskytne každej zo zúčastnených osôb.

Prevenia drogových závislostí

Prechovávanie a užívanie návykových a holotropných látok v priestoroch školy (budova školy, školský dvor, športový areál školy)

- V prípade zistenia, že **žiak prechováva** návykové látky (cigarety, nikotínové vrecúška, elektronické cigarety, alkohol) v priestoroch školy bude bezodkladne kontaktovaný zákonný

zástupca žiaka, v prípade drog (marihuana, a iné omamné a psychotropné látky) budú privolaní aj príslušníci PZ SR Ružomberok

- Informovanie členov vedenia školy
- Keďže sa jedná o hrubé porušenie školského poriadku, žiakovi bude navrhnuté výchovné opatrenie: pokarhanie riaditeľom školy - znížená známka zo správania (individuálne posúdené)
- Individuálny rozhovor žiaka so školským psychológom, koordinátorom prevencie – posúdenie východiskovej situácie žiaka, ktorá ho viedla k danému správaniu

- V prípade zistenia, že **žiak užíva** návykové látky (cigarety, nikotínové vrecúška, elektronické cigarety, alkohol) v priestoroch školy bude bezodkladne kontaktovaný zákonný zástupca žiaka, v prípade drog (marihuana, a iné omamné a psychotropné látky) budú privolaní aj príslušníci PZ SR Ružomberok
- Informovanie členov vedenia školy
- Keďže sa jedná o hrubé porušenie školského poriadku, žiakovi bude udelené výchovné opatrenie: znížená známka zo správania (individuálne posúdené)
- Individuálny rozhovor žiaka so školským psychológom, koordinátorom prevencie – posúdenie východiskovej situácie žiaka, ktorá ho viedla k danému správaniu

- **Ak má pedagogický, odborný alebo iný zamestnanec školy podozrenie, že žiak je pod vplyvom návykových či omamných a psychotropných látok bezodkladne o tom informuje vedenie školy prípadne členov ŠPT. Žiaka presunú do izolačnej miestnosti a tomuto žiakovi bude vykonaná (v prípade alkoholu) dychová skúška príslušníkom PZ SR Ružomberok alebo slinový test na prítomnosť drog zamestnancom nízkoprahového centra RK Prerod za prítomnosti minimálne jedného člena ŠPT a minimálne jedného člena vedenia školy. O tejto skutočnosti bude bezodkladne informovaný zákonný zástupca žiaka. V prípade pozitívneho testu na drogy či alkohol bude žiakovi udelené výchovné opatrenie: znížená známka zo správania**

Prevencia duševného zdravia

- pravidelný screening duševného zdravia žiakov a učiteľov (1x za polrok)
- priebežné sledovanie žiakov a učiteľov v riziku, pravidelná kontrola stavu v spolupráci so školským psychológom
- identifikácia príčin rizika, zlého duševného zdravia žiaka alebo učiteľa (rozhovor so školským psychológom)
- zavedenie podporných opatrení pre žiaka (pravidelné stretnutia so školským psychológom)

- spolupráca s CPP, klinickým psychológom, pedopsychiatrom, ÚPSVaR

Prevenca záškoláctva a školského neúspechu

- pravidelný monitoring žiakov v riziku školského neúspechu (každý štvrtrok)
- identifikovanie príčin rizika (rozhovor s členom ŠPT)
- zavedenie podporných opatrení pre žiaka (doučovanie, stretnutia so školským psychológom)
- spolupráca s CPP, ÚPSVaR, RK Prerod

Žiak v riziku školského neúspechu

- triedny učiteľ oboznámi zákonného zástupcu o výchovno-vzdelávacích výsledkoch žiaka
- triedny učiteľ oboznámi vedenie školy o výchovno-vzdelávacích výsledkoch žiaka
- spolupráca s ŠPT (identifikácia príčin školského neúspechu)
- pohovor so zákonným zástupcom za prítomnosti člena ŠPT (návrh riešenia školského neúspechu - podporné opatrenia, viď. Katalóg podporných opatrení, kapitola: 3.11 Činnosť na podporu predchádzania ukončenia školskej dochádzky v nižšom ako poslednom ročníku základnej školy)
- spolupráca s externým subjektom (CPP, SCPP, RK Prerod)

Plán krízovej intervencie

Krízová intervencia predstavuje podpornú sieť opatrení zameraných na stabilizáciu jednotlivca/skupiny, prinavrátanie pocitu bezpečia a posilnenie vlastných kompetencií v práci s emóciami, so zvládacími stratégiami, redukciu stresu a nastavenie ďalších opatrení po krízovej udalosti.

1. Všetci zamestnanci školy bezprostredne po krízovej udalosti zaisťujú bezpečie pre seba a pre druhých. Pokiaľ riziko ohrozenia pominulo, poskytujú zasiahnutým základnú psychologickú prvú pomoc.

2. Zamestnanci školy podporujú vzájomnú informovanosť. Vedenie školy v súčinnosti s intervenčným tímom informuje o tom, čo sa stalo, kedy a kto je zasiahnutý, čo sa bude diať ďalej.

3. Riaditeľ školy bezodkladne kontaktuje CPP a požiada o realizáciu krízovej intervencie. CPP vytvorí z odborných zamestnancov vyškolených v krízovej intervencii intervenčný tím. Vedúci tímu navštívi školu a zisťuje potreby zasiahnutej školy a dopad udalosti na školskú komunitu.

4. Vedúci krízového intervenčného tímu spolu s vedením školy koordinuje aktivity v škole, ako aj pôsobenie intervenčného tímu. Realizácia nasledujúcich aktivít krízového plánu závisí od rozsahu mimoriadnej udalosti. Intervenčný tím stabilizuje zamestnancov školy, aby boli schopní pokračovať vo svojej práci a mohli deťom/žiakom pomôcť s emocionálnou reguláciou a stabilizáciou.

5. Stabilizovaní pedagogickí zamestnanci sa vrátia do tried a umožnia deťom/žiakom hovoriť o tom, čo sa stalo. Neotvárajú tému, ak deti alebo žiaci o udalosti nevedia, a/alebo sa ich netýka. Vedenie školy koordinuje spoluprácu a súčinnosť s intervenčným tímom, rieši priebežne potreby zúčastnených a dopad udalosti na školskú komunitu.

6. Riaditeľ školy spolu s intervenčným tímom v prípade potreby vytvára a zverejní tlačovú správu. Riaditeľ školy poverí jedného zamestnanca (ak to neurobí sám), ktorý jediný je oprávnený poskytovať informácie o dianí v škole. Riaditeľ oboznámi deti, žiakov aj zamestnancov školy, že z dôvodu ochrany osobných údajov nie sú oprávnení poskytovať médiám fotografie, ani akékoľvek informácie o zasiahnutých.

7. Intervenčný tím poskytuje krízovú intervenciu (spravidla 36 - 48 hod od krízovej udalosti). Vedenie školy prostredníctvom triednych učiteľov komunikuje so zákonnými zástupcami dieťaťa alebo žiaka. Riaditeľ školy v spolupráci s intervenčným tímom vytvorí e-mail (list) pre zákonných zástupcov, kde vyjadrí ľútosť nad udalosťou, emocionálne neutrálne pomenuje, čo sa stalo, aké reakcie detí a žiakov možno očakávať a akým spôsobom môžu svoje deti podporiť.

Účast' detí a žiakov na krízovej intervencii je dobrovoľná. Zákonní zástupcovia sú dopredu informovaní e-mailom alebo inou vhodnou formou (osobne, listom a pod.) o tom, kto bude so žiakmi pracovať a poskytovať krízovú intervenciu. Nie je potrebné, aby zákonný zástupca dal súhlas s krízovou intervenciou.

8. Vedenie školy so zamestnancami školy vyhodnocuje a uzatvára udalosť. Na začiatku denne, neskôr po týždni, po mesiaci, po pol roku, po roku. Triedni učitelia úzko spolupracujú so zákonnými zástupcami pri podpore ich detí. Školský psychológ spolu so ŠPT monitoruje správanie, učenie a prípravu žiakov na vyučovanie, realizuje skupinové preventívne aktivity pre podporu zvládacích stratégií detí a žiakov, podporu odolnosti a dobrú integráciu udalosti do každodenného života. Spolu s vyhodnocovaním školská komunita zároveň udalosť uzatvára.

9. Školská komunita integruje udalosť do každodenného života. Školský psychológ podľa potreby facilituje smútkové poradenstvo pre jednotlivcov aj skupiny. Školský psychológ si všíma adaptáciu detí, žiakov a zamestnancov školy na požiadavky každodenného života, identifikuje jednotlivcov s problémami v adaptácii a s rizikom komplikovaného trúchlenia, resp. závažným duševným ochorením. *Po poskytnutí krízovej intervencie* externí intervenenti odchádzajú a v škole zostáva ŠPT, odborný zamestnanec alebo školský špeciálny pedagóg. Učitelia zabezpečujú návrat detí a žiakov do normálnej rutiny v čo najväčšej miere. V prípade potreby je odporúčaná opakovaná intervencia po 6 týždňoch od udalosti, pre posúdenie dopadu udalosti, mieru adaptácie a využívanie zvládacích stratégií u najviac zasiahnutých detí/žiakov a zamestnancov školy.

Poskytovanie podporných opatrení

Slovenská republika zaviedla v máji 2023 do regionálneho školstva nový systém podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní. Podporné opatrenia boli zavedené do zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov novelou č. 182/2023 Z.z. s účinnosťou od 30. mája 2023. Naša škola postupuje pri poskytovaní podporných opatrení v súlade s usmerneniami Ministerstva školstva a postupmi uvedenými v dokumente: Katalóg podporných opatrení č. 2023/13957:1-C1661 s platnosťou od 1. septembra 2023

Smernica sa môže v priebehu roka dopĺňať a meniť na základe potreby žiakov a celej školy.

Vypracovali: členovia ŠPT

V Ružomberku dňa 26.10.2023

Smernicu schválila riaditeľka školy: **RNDr. PaedDr. Elena Volanská**